

ARTÍCULO ORIGINAL

Palabras xordas para oídos necios. Cinco estudos para dous recitadores. David Durán Arufe (2009). Santa Comba (A Coruña), Tresctres (Varilongo/Poesía). ISBN: 978-84-92727-01-8. 63 páxs.

Ana Acuña Trabazo

ganime@uvigo.es

Facultade de Ciencias da Educación e do Deporte. Pontevedra
Universidade de Vigo

Fecha de recepción 18/01/2010 · Fecha de aceptación 25/01/2010

Dirección de contacto:

Ana Acuña Trabazo

Facultade de Ciencias da Educación e do Deporte
Campus A Xunqueira, s/n. 36005 Pontevedra

É un pracer ler e “escoitar máis alto a voz” de David Durán Arufe e ter nas mans este fermoso libro. Fermoso o coidado do paratexto, é dicir, os elementos que –antepostos ou pospostos– acompañan o texto e os formatos nos que se nos mostra. As artes que se esconden en *Palabras xordas para oídos necios* chégannos a través de tres sentidos:

- a vista: as fermosas imaxes de Cristina Durán Arufe, a disposición das partes e os formatos de letra (eses claroscuras que eloxiara Junichiro Tanizaki)
- o tacto (papel rugoso)
- e o oído (o DVD e mais as partituras musicais que figuran nos dous anexos).

Temos que agradecerlle, pois, a David Durán Arufe o seu coidadoso regalo de múltiples artes (e ao editor que lle permitise estes formatos) e tamén agradecerlle as instrucións iniciais que conteñen:

- unha serie de consideracións xerais para que, idealmente, dous recitadores poidan ler estes 5 estudos de poesía
- unha explicación dos termos musicais empregados

- e unha guía de lectura de cada unha das cinco partes do libro.

Despois destas instrucións, preséntasenos un poemario dividido en cinco partes e dous anexos que reproducen as partituras dalgunhas composicións.

Queremos deternos na guía de lectura porque supón unha exploración das posibilidades da comunicación poética e cada un de nós pode decidir como ler/recitar o libro, mesmo pode escoller que recitador lle acaea.

A primeira posibilidade de lectura contaría con dous recitadores, un deles sempre na páxina inicial. A segunda opción sería unha lectura convencional, mentres que a terceira dispoñería unha lectura simultánea “á velocidade de metrónomo indicada e co ritmo regular que se amosa, sen acentos” (p. 11) e momentos de silencio.

Máis complexas son as restantes escollas. Na cuarta lectura habería dous textos individuais con palabras xesticuladas pero letras que non soan. O segundo recitador espera polo primeiro. Introdúcese unha acción sonora (tusir) e un diálogo. Na quinta, e última das eleccións, a lectura farase con ritmos, primeiro de forma individual e logo de forma simultánea. Continúa a acción (tusir) e, ademais, necesítanse ensaios para a perfecta coordinación.

Os lectores poden guiarse por esas indicacións ou ler o poemario segundo a súa vontade. Ao noso entender, en *Palabras xordas para oídos necios*

habería unhas claves interpretativas que expoñemos a continuación.

I. Palabras comunicación: tose

Palabras xordas para oídos necios mostra un cambio, unha evolución dende o comezo ata o final do poemario: da imposibilidade á posibilidade. Se na primeira parte un dos recitadores non sae da páxina inicial e a voz poética se dirixe a un vós a propósito da imposibilidade da comunicación:

Ides ter que escoitar máis alto porque non vos estou a falar/ou quizais si... (p. 18)

Na cuarta parte a voz poética refírenos a posibilidade de comunicarse:

Simplemente tiña que escoitar máis alto soamente tiña que falar/ou quizais non Dende unha boca necia,/dende unha bolsa de ar, dende unha burbulla de son/para orellas que non me queren oír ou quizais si. (p. 39)

Ademais de vivirmos incomunicados ou nun illamento interconectado (I. Castro), hoxe estamos na lóxica do “home supermercado”, unha lóxica onde non hai unha vontade nin un desexo únicos. De aí vén, para o francés Michel Houellebecq, a depresión no querer do home contemporáneo: cada vez máis desexos, produto de decisións externas publicitarias.

A literatura oponse a esta noción de actualidade chea de desexos insatisfeitos. Os lectores/recitadores teñen unha existencia individual e estable: non poden ser simples consumidores, deben ser, dalgunha maneira, suxeitos. *Palabras xordas para oídos necios* concilia o soño de ser que levamos no noso interior, supera a disolución dese ser (disolución trágica por canto cada un lle pide ao outro o que el xa non pode ser, todo o mundo fracasa e a soidade é espantosa) e recórdanos a súa necesidade.

Cada suxeito lector/recitador é quen de producir en si mesmo unha especie de “revolución fría” e de situarse por un intre fóra do fluxo informativo-publicitario. E isto conséguese con facer unha pausa e deixar de participar, quedar inmóbil uns segundos e suspender calquera actividade mental:

*Mergullado en refuxio húmido e cálidocomo feto no ventre;
embrión morto mesmo antes de seres concibido.
(...)
Mente en branco oxidada (p. 25)*

II. Palabras xordas: autismo

Ademais de facer unha pausa, como indicaba Houellebecq, é necesario reclamar o dereito ás palabras xordas, mesmo ao autismo social, é dicir, outra forma de comunicación baseada no silencio e no respecto á “vida secreta das palabras”.

O ambiente que nos rodea, as privacións institucionais extremas que padecemos, a incapacidade para captar as intencións escuras dos demais lévannos ao autismo cotián como forma de supervivencia, ás palabras xordas, ao grito calado, á poesía estrangulada, á canción ó revés:

*Ides ter que escoitar máis alto porque nos vos estou a falar/ou quizais si,
pero son palabras xordas para oídos necios
dende unha boca necia/para orellas que non me queren oír.*

Dende a miña submersión/soamente vos chegan burbullas

Cada burbulla porta un son/eco das miñas palabras e silencios, que para vós se baleiran no baleiro, finalmente baleiros/de burbullas e de sentido. (p. 20)

Non entendemos nin podemos predicir os cambios que ocorren no medio social, por iso cada vez é máis necesario o silencio, un silencio participante, un silencio de toses:

Encarcerado en min mesmo a alma pode non máis que supurar. (p. 29)

O silencio das “palabras-xordas-palabras-espidas-palabras-baleiras-palabras-para-oídos-que-non-se-dignan-visitarnos” (p. 41), é unha forma de ser e estar nun mundo que nos limita, que limita a nosa interacción social.

III. Palabras silencio: árbore de dor

As cousas grandes poden dicirse en cinco palabras (submersión, burbulla, árbore, tose, gota) ou en cinco partes. Pero tamén en cinco silencios e, sobre todo, nos silencios cando están peñados de sentido e de música.

Juan Rof Carballo escribiu sobre o silencio do místico, o do sabio e o do médico. A estes tres quizais habería que engadir o silencio do músico (recordemos que David Durán é profesor de piano) regulado en pausas, caldeiróns...

O silencio do músico é tempo, pero tamén espazo. En virtude do seu silencio máximo pode ser grande un libro, árbore chea de follas, árbore de vida e de dor que obriga a revivir o pasado (a Yggdrasill):

Árbore de bronce branco oxidado, de follas transparentes/e carente de froito

Orgullosa dun pasado que nunca existiu (...)

Aparafusada ó ar,/ríxida e inamovible (...)

Árbore de ningures,/que fai discursos para ninguén

e poemas silenciosos para o instante (fluxido). (p. 21)

Esta árbore chea de follas faise inmensa porque deixa ler e *pensar*, ela mesma é pensamento, é poeta silenciosa que, “a cada golpe de tose”, “cuspe unha gota” (p. 40), “cuspe luz” (p. 49). Velaí como a árbore da dor se converte en vida. Máis unha vez o claroscuro.

David Durán Arufe proporcionáanos, neste primeiro poemario, unha vía de (auto)coñecemento. Estamos ante cinco estudos sobre o ser e a comunicación, mesmo ante unha exploración da linguaxe a través da súa deconstrución, da repetición continua dos contrarios que representan o caos que somos e que queremos ser.